

Ks. Zygfryd Glaeser

Ewangelizacyjna misja Kościoła w kontekście ekumenicznych paradygmatów

Podstawowym zadaniem Kościoła, wynikającym z bezpośredniego zlecenia Chrystusa, jest skuteczne i wiarygodne głoszenie światu Ewangelii. Ten sam cel stawia przed sobą ruch ekumeniczny, podejmując przy tym wszelkie możliwe inicjatywy na rzecz budowania i uskuteczniania pełnej, widzialnej jedności w Chrystusowym Kościele. Ruch ten, oficjalnie zainicjowany w czasie Światowej Konferencji Misyjnej w Edynburgu w 1910 roku, powstał jako odpowiedź na trudności chrześcijańskiej misji związanej z kościelnymi podziałami. Konflikty między Kościołami przenoszone były (i niestety, często nadal tak jest!) na postawy misjonarzy, którzy wzajemnie podważają autorytet głoszonego Słowa i ekskluzywistycznie traktują drogi do zbawienia proponowane ewangelizowanym. Inicjatywy ekumeniczne mają więc na celu wypracowanie jak najlepszych warunków do głoszenia Ewangelii. Stanowią też forum do spokojnej i pogłębionej refleksji nad sposobami urzeczywistnienia chrześcijańskiej misji i nad jej skutecznością, tak by odpowiadała ona na potrzeby zmieniającego się świata oraz pasowała do nowych warunków ludzkiego życia. Warto więc bliżej przyjrzeć się sposobom wypełniania podstawowego zadania Kościoła, jakim jest ewangelizacyjne posłannictwo, i przeanalizować jego możliwości w kontekście ekumenicznych paradygmatów. Zanim jednak to nastąpi, należy dokonać treściowych ustaleń dotyczących zasadniczych pojęć opisujących ewangelizacyjną misję Kościoła.

Wyjaśnienie pojęć: „ewangelizacja”, „reewangelizacja” i „nowa ewangelizacja”

Jan Paweł II, formułując program nowej ewangelizacji, opierał się przede wszystkim na ogólnych przesłankach wynikających z powszechnego rozumienia ewangelizacji. Podkreślał, że chodzi o dynamiczny proces, akt zwiastowania i realizacji przez Kościół zbawienia, które Bóg ofiarował ludziom przez Chrystusa w Duchu Świętym. Ewangelizacja jest więc przepowiadaniem Jezusa Chrystusa i Jego odkupieńczo-zbawczego dzieła realizowanego w każdym czasie i w każdym miejscu¹. W Adhortacji apostolskiej *Evangelii nuntiandi* Paweł VI określił ewangelizację jako zanoszenie Dobrej Nowiny do wszystkich ludzi, aby przemieniając ich od wewnątrz, uczynić z nich nową ludzkość, a także jako ukazywanie Chrystusa tym, którzy Go dotąd nie poznali, i świadectwie życiem o Bogu, który objawił się w Jezusie Chrystusie².

W teologii i duszpasterstwie znane są różne określenia ewangelizacji. Dwa z nich wydają się szczególnie trafne. Pierwsze, wypracowane przez III Generalną Konferencję Episkopatu Latinoamerykańskiego w Puebla (1979), ujmuje ją w szerokim sensie i rozumie jako działanie Kościoła zmierzające do uobecnienia orędzia ewangelicznego w życiu poszczególnych osób oraz całych społeczeństw. Drugie określenie ewangelizacji, postrzegające ją w sensie ścisłym, zawarte jest w rzymskim biuletynie promującym nową ewangelizację. Zgodnie z nim ewangelizacja to proklamowanie w mocy Ducha Świętego wcielonego, ukrzyżowanego,

¹ Por. K. Wojtyła, *Ewangelizacja współczesnego świata*, w: *Chrześcijaństwo żywych. W nurcie zagadnień posoborowych*, red. B. Bejze, t. 8, Warszawa 1976, s. 61; W. Świerżawski, *Misterium Eucharystii i dzieło ewangelizacji*, „Communio” (1982) nr 6, s. 26-43; E. Weron, *Apostolstwo katolickie*, Poznań 1987, s. 15nn.

² Zob. Paweł VI, Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi*, nr 6, 17-18; https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html (dostęp: 14.05.2018) [dalej = EN].

zmartwychwstałego i żyjącego Jezusa Chrystusa jako jedynego Zbawiciela i Pana całego rodzaju ludzkiego oraz każdego człowieka z osobna. Przepowiadanie Bożego orędzia o zbawieniu naznaczone zostało miłością, a jego istotnym zadaniem jest niesienie ludziom wewnętrznej radości. W ten sposób przyczynia się ono do budowania Kościoła i poznawania Chrystusowej Ewangelii³.

Inne określenie ewangelizacji charakteryzuje ją bardzo zwięźle jako zwiastowanie wprost Osoby Jezusa Chrystusa po to, aby człowiek, do którego skierowane jest słowo Boże, stanął przed koniecznością wyboru „za” lub „przeciw”⁴. W ewangelizacji chodzi bowiem ostatecznie o „niesienie Osoby Jezusa Chrystusa innym poprzez głoszenie oraz świadectwo życia”⁵, a „jedynym powodem, dla którego należy głosić Ewangelię i zapraszać do Kościoła, jest radość, że Bóg obdarował nas swoim Synem – radość, której nie potrafimy zatrzymać dla siebie, lecz musimy się nią dzielić z innymi tak, aby jak najwięcej ludzi mogło się radować razem z nami”⁶. Dlatego ewangelizacja polega nie tyle na podprowadzeniu ludzi do uznania prawdy o Jezusie Chrystusie, ile raczej na doprowadzeniu ich do osobistego spotkania z Chrystusem⁷. Stanowi więc istotne zadanie Kościoła, które jest w nim realizowane poprzez głoszenie Dobrej Nowiny o zbawieniu. W dziele ewangelizacji wyraża się więc istota misji Kościoła, która urzeczywistnia mesjańskie posłannictwo samego Chrystusa⁸.

Ewangelizacja oznacza także wielorakość działań, przez które komunikowana jest Ewangelia i przekazywane jej orędzie. To „zanoszenie Dobrej Nowiny do wszelkich kręgów rodzaju ludzkiego,

³ Zob. A. Szorc, *Wezwani do nowej ewangelizacji*, „Homo Dei” 4(1991), s. 10.

⁴ Zob. A. Sepioło, *Nowa ewangelizacja. Śladami Jana Pawła II*, Kraków 2001, s. 15.

⁵ Tamże, s. 16.

⁶ J. Salij, *Ewangelizacja. Uwagi elementarne*, „Znak” 47(1992) nr 10, s. 7.

⁷ Zob. tamże, s. 8.

⁸ Zob. Jan Paweł II, *Kościół ludem Bożym*, „L'Osservatore Romano”, wyd. pol., 12(1991) nr 12, s. 41-42.

aby przenikając je swą mocą od wewnątrz, tworzyła z nich nową ludzkość⁹. Tym samym ewangelizacja winna ukazywać Chrystusa tym, którzy Go jeszcze nie znają¹⁰, budzić wiarę w świecie i służyć jej rozwojowi¹¹, prowadzić do nawrócenia¹², przyczyniać się do budowy Kościoła¹³ oraz pomagać ludziom w osiągnięciu zbawienia¹⁴.

Ewangelizacja stanowi podstawowe narzędzie inkulturacji. Jest ona równocześnie jej wynikiem w tym sensie, że dopiero z połączenia Ewangelii Jezusa Chrystusa i kultury danego narodu „powstaje dostosowana i zrozumiała dla odbiorców danego kręgu kulturowego treść chrześcijańskiego orędzia zbawczego, czyli właściwy przedmiot ewangelizacji”¹⁵.

W aspekcie funkcjonalnym ewangelizacja stanowi istotny element realizacji posłannictwa Kościoła w ogóle. Sobór Watykański II w dekrecie *Ad gentes* przez posłannictwo to rozumie „taką działalność, przez którą Kościół posłuszny rozkazowi Chrystusa, poruszany łaską i miłością Ducha Świętego staje się w pełni obecny dla wszystkich ludzi i narodów”¹⁶.

Ewangelizacja jest więc rzeczywistością bogatą, wielowarstwową i dynamiczną, a tym samym trudną do jednoznacznego i zwięzłego zdefiniowania¹⁷. Na jej pojęcie składają się takie istotne składowe, jak: świadectwo, przepowiadanie, nawrócenie, wejście do wspólnoty, dzieła apostołskie i zbawienie¹⁸. Elementów

⁹ EN, nr 18.

¹⁰ Zob. tamże, nr 17.

¹¹ Zob. tamże, nr 47.

¹² Zob. tamże, nr 18.

¹³ Zob. tamże, nr 23.

¹⁴ Zob. tamże, nr 27.

¹⁵ A. Lewek, *Nowa ewangelizacja w duchu Soboru Watykańskiego II*, t. 2, Katowice 1999, s. 97.

¹⁶ Sobór Watykański II, Dekret o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes divinitus*, nr 3, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 433-471 [dalej = DM].

¹⁷ Zob. EN, nr 17.

¹⁸ Zob. tamże, nr 24.

tych w żadnej mierze nie należy sobie przeciwstawiać, ale każdy z nich trzeba rozpatrywać integralnie z innymi¹⁹. Ze względu na to, że „ewangelizacja jest procesem”²⁰, wymienione elementy – oprócz tego, że tworzą pojęcie ewangelizacji – mogą być równocześnie uważane za etapy lub płaszczyzny jej realizacji. Zależnie od sytuacji, może tu następować różne rozkładanie akcentów.

W proces ewangelizacji wpisuje się zadanie reewangelizacji czy inaczej nowej ewangelizacji, przez które rozumie się docieranie z Ewangelią do środowisk kiedyś chrześcijańskich, w których zauważany jest znaczny deficyt wiary chrześcijańskiej lub odejście od Ewangelii. Jan Paweł II w encyklice *Redemptoris missio* stwierdza, że powierzona Kościołowi misja Chrystusa Odkupiciela nie została jeszcze do końca wypełniona, także w odniesieniu do terytoriów schryścianizowanych przed wiekami. Stąd wzywa on Kościół do podjęcia dzieła nowej ewangelizacji²¹. Wobec zagrożeń, jakie pojawiły się we współczesnym świecie i sprawiły, że perspektywa wypełnienia tej misji wydłuża się, jedynie nowa ewangelizacja – jak zauważył Jan Paweł II – może zaradzić temu stanowi rzeczy, gdyż zapewnia „rozkwit czystej i głębokiej wiary” w sercach ludzi oraz niesie im autentyczną wolność²².

Nowa ewangelizacja to nie tylko odnowienie dzieła dotychczasowej ewangelizacji, ale też nadanie mu nowej jakości. Wezwanie papieża Polaka było wyrazem jego troski o jakość aktualnego wypełniania ewangelizacyjnej misji Kościoła, z uwzględnieniem współczesnych zmian cywilizacyjnych i kulturowych²³. W podej-

¹⁹ Zob. tamże.

²⁰ Tamże.

²¹ Zob. Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris missio”*, nr 1; https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/encykliki/r_missio_1.html (dostęp: 11.04.2018) [dalej = RMis].

²² Por. Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Christifideles laici”*, nr 34-35; https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/adhortacje/christifideles.html (dostęp: 8.03.2018) [dalej = ChL].

²³ Por. J.E. Bifet, *Teologia dell'evangelizzazione. Spiritualità missionaria*, Roma 1992, s. 11-42; G. Casiraghi, *La missione nuova frontiera della Chiesa. Un'enciclica missionaria per il duemila*, Torino 1992.

nowaniu tego dzieła chodzi o właściwe i dogłębne odczytanie wyzwań, jakie przed Kościołem i przed każdym człowiekiem stawia współczesna cywilizacja. Nowa ewangelizacja jest więc odnowionym sposobem głoszenia Dobrej Nowiny. Stanowi typ czy też aspekt ewangelizacji. Skierowana jest przede wszystkim do tych chrześcijan, dla których Ewangelia przestała już być Dobrą Nowiną o zbawieniu. Chodzi tu głównie o kraje tak zwanego Pierwszego Świata, naznaczone ideologią konsumpcjonizmu i relatywizmu.

Głównym zadaniem nowej ewangelizacji jest ukazywanie Boga w Jego relacji z człowiekiem. To dlatego jej podstawową zasadę stanowi prawda o miłości Boga do ludzi: „Człowiek jest kochany przez Boga! Oto proste, a jakże przejmujące orędzie, które Kościół jest winien człowiekowi. Każdy chrześcijanin może i musi słowem oraz życiem głosić: Bóg cię kocha, Chrystus przyszedł dla ciebie, Chrystus dla ciebie jest Drogą, Prawda i Życiem”²⁴. Franciszek w adhortacji *Evangelii gaudium* podkreśla, że „odnowione przepowiadanie ofiaruje wierzącym, także oziębłym lub niepraktykującym, nową radość oraz nową ewangelizacyjną żywotność. W rzeczy samej jego centrum i jego istota jest zawsze ta sama: Bóg, który objawił swoją ogromną miłość w Chrystusie umarłym i zmartwychwstałym. On czyni swoich wiernych zawsze nowymi”²⁵.

Ewangelizacyjna misja Kościoła musi być prowadzona ze świadomością, że „u początku bycia chrześcijaninem nie ma decyzji etycznej czy jakiejś wielkiej idei. Jest natomiast spotkanie z wydarzeniem, z Osobą, która nadaje życiu nową perspektywę, a tym samym decydujące ukierunkowanie”²⁶. Zatem nowa ewangelizacja zakłada absolutną wierność Ewangelii Jezusa Chrystu-

²⁴ ChL, nr 34.

²⁵ Franciszek, *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium”*, nr 11; http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html (dostęp: 12.05.2018) [dalej = EG].

²⁶ Benedykt XVI, *Encyklika „Deus caritas est”*, nr 1; http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/encyclicals/documents/hf_ben-xvi_enc_20051225_deus-caritas-est.html (dostęp: 14.04.2018) [dalej = DC].

sa, której zasadnicza treść zawiera się w zwięzłej syntezie: Bóg Cię kocha, Chrystus przyszedł dla Ciebie, Chrystus dla Ciebie jest „Drogą i Prawdą i Życiem!” (J 14, 6).

Ewangelizacyjna misja fundamentem tożsamości Kościoła

Chrześcijańska misja głoszenia świata Ewangelii w podstawowych swoich wymiarach pozostaje niezmienna i ponadczasowa. Jest ona realizowana na mocy zalecenia Jezusa Chrystusa przekazanego uczniom przed Jego wniebowstąpieniem: „Dana Mi jest wszelka władza w niebie i na ziemi. Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Uczcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem. A oto Ja jestem z wami przez wszystkie dni, aż do skończenia świata”²⁷. Jako taka nadaje ona sens Kościołowi będącemu wspólnotą osób wierzących i dających świadectwo wiary w prawdy ewangeliczne²⁸. Misja ta implikuje również elementy zmienne. Są nimi uwarunkowania historyczne i kulturowe różnych grup ludzi w określonym miejscu i w konkretnym czasie. W tym sensie ewangelizacyjna misja Kościoła jest wielorako ukształtowana, także przez zmieniające się konteksty życia społecznego i indywidualnego ewangelizujących i ewangelizowanych²⁹.

Do niezmiennych elementów ewangelizacyjnej misji Kościoła należą centralne prawdy wiary chrześcijańskiej oraz jej charak-

²⁷ Mt 28,18b-20 i par. Zob. EG, nr 19; Benedykt VI, *Adhortacja apostolska* „*Verbum Domini*”, nr 2; 91 [dalej = VD]; EG, nr 19.

²⁸ Zob. Dz 10,38-42.

²⁹ Zob. M. Składanowski, *Życiodajna misja. Ekumeniczne rozumienie ewangelizacji*, w: *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 15-16; K. Kim, *Introducing the New Statement on Mission and Evangelism*, „*International Review of Mission*” 101(2012) nr 2, s. 316-317.

ter, który wymaga od ludzi wierzących autentycznego zaangażowania w dawanie o niej świadectwa życiem i słowem. „Podstawą chrześcijańskiej misji w każdym kontekście historycznym i kulturowym jest wiara w Trójjedynego Boga, który stwarza, zbawia oraz podtrzymuje wszelkie życie. Misja chrześcijańska jest głoszeniem świata Boga ożywiającego, nieustannie działającego w świecie dla dobra swojego stworzenia. To Boże ożywiające działanie wyraża się najpełniej w Jezusie Chrystusie, który jest przeciwieństwem Życiem świata i najpełniejszym objawieniem Bożej miłości dla świata (J 3,16). Boże działanie ujawnia się także w posłaniu Ducha Świętego, Ożywiciela, podtrzymującego życie i odnawiającego całe stworzenie (J 3,8). Z tej właśnie trynitarnej wiary w Boga – dawcy życia – wynika rozumienie chrześcijańskiej misji jako uczestnictwa w ożywiającej misji Bożej. Stąd w każdym kontekście chrześcijanie, głosząc Ewangelię, mają być świadkami życia danego i podtrzymywanego przez Boga, które wypełni się w eschatologicznej perspektywie nowego nieba i nowej ziemi”³⁰.

Ewangelizacyjna misja Kościoła to jeden z fundamentalnych elementów określających jego tożsamość. Jest ona podstawowym zadaniem Kościoła, który „jest czymś więcej niż organiczną i hierarchiczną instytucją, ponieważ jest przede wszystkim ludem zmierzającym ku Bogu. Chodzi z pewnością o *mysterium* sięgające korzeniami Trójcy Świętej, ale mające swój historyczny konkretny w pielgrzymującym i ewangelizującym ludzie, przekraczającym wszelki, choć konieczny instytucjonalny wyraz”³¹.

Ewangelizacja jest zjawiskiem wieloaspektowym. Ma strukturę wewnętrzną i zewnętrzną³². W swej strukturze wewnętrznej jest zakorzeniona w misterium życia immanentnej Trójcy³³, a jej struktura zewnętrzna ma charakter eklezjalny. Papież Franciszek

³⁰ M. Składanowski, *Życiodajna misja*, dz. cyt., s. 16.

³¹ EG, nr 111.

³² Por. W. Przyczyna, *Teologia ewangelizacji*, Kraków 1992, s. 29.

³³ Zob. DM, nr 3-4.

w *Evangelii gaudium* pisze, że „sama tajemnica Trójcy Świętej przypomina nam, że zostaliśmy stworzeni na obraz Bożej komunii, dlatego nie możemy się zrealizować ani zbawić o własnych siłach. Z serca *Evangelii* poznajemy wewnętrzną więź między ewangelizacją i promocją człowieka, która powinna z konieczności wyrazić się i umocnić w całej działalności ewangelizacyjnej. Przyjęcie pierwszego orędzia zapraszającego do tego, byśmy pozwolili się kochać Bogu i kochali Go miłością, którą On nam komunikuje, wywołuje w życiu osoby i jej działaniach pierwszą i podstawową reakcję: pragnąć, szukać i mieć na sercu dobro innych”³⁴. Oznacza to, że perspektywa trynitarna, eklezjalna i ostatecznie eschatologiczna, wyrażająca chrześcijańskie przekonanie o tym, że Bóg jest źródłem wszelkiego życia, sprawia, że chrześcijańska misja obejmuje całą ludzkość, lecz do niej się nie ogranicza. Odnosi się ona do całego Bożego stworzenia. Ma wymiar kosmiczny. *Evangelia*, chociaż głoszona jest ludziom i przez ludzi, stanowi przecież Dobrą Nowinę proklamowaną całemu stworzeniu. „My, wszyscy chrześcijanie, niepozorni i mali, lecz mocni w miłości Bożej – jak św. Franciszek z Asyżu – jesteśmy powołani do zatroszczenia się o kruchość ludu i świata, w którym żyjemy” – czytamy w powyższym dokumencie³⁵.

Istotnym elementem chrześcijańskiej misji w świecie, stanowiącym ważny składnik określający tożsamość Kościoła, jest pierwszeństwo tego, co duchowe, w stosunku do tego, co materialne. Wprawdzie w podejmowanym przez chrześcijan głoszeniu *Evangelii* oraz dawaniu o niej świadectwa własnym życiem zawsze były obecne aspekty praktyczne, społeczne, polityczne, ekonomiczne czy kulturowe, to jednak nie może to zaciemniać prawdy o tym, że centrum chrześcijańskiej misji jest życie w Duchu Świętym³⁶. Tylko wówczas, gdy człowiek rozumie siebie jako dar dla innych, może w pełni zrealizować swoje człowieczeń-

³⁴ EG, nr 178.

³⁵ Tamże, nr 216.

³⁶ M. Składanowski, *Życiodajna misja*, dz. cyt., s. 17.

stwo³⁷. Wyrazem nowego stylu życia jest podejmowanie decyzji w oparciu o skalę wartości, w której ważniejsze jest być niż mieć, w której istnieje prymat osoby nad rzeczą, miłości nad sprawiedliwością, ducha nad materią i etyki nad techniką³⁸. Ten odnowiony styl życia domaga się zmiany postaw: z obojętności na zainteresowanie drugim człowiekiem oraz z odrzucenia go na akceptację. Drugi człowiek w takiej optyce przestaje być konkurentem i wrogiem, z którym trzeba walczyć, a staje się bliźnim, zasługującym na solidarność i miłość. Poprzez wzrastanie w duchu przebaczenia i pojednania, w duchu braterstwa i pokoju możliwe staje się zbudowanie w świecie cywilizacji miłości. Jest ona owocem postrzegania człowieka w perspektywie Ewangelii. Prowadzenie osoby i całego stworzenia ku Chrystusowi jest więc podstawowym zadaniem ewangelizacyjnej misji Kościoła i zasadniczym filarem jego tożsamości.

Wszelkie działania składające się na ewangelizacyjną misję Kościoła mają swoje źródło i oparcie w wierze, a autentyczna wiara z konieczności domaga się chrześcijańskiej misji, której sedno stanowi głoszenie Ewangelii. Związek wiary z urzeczywistnieniem ewangelizacyjnej misji Kościoła jest aktualny dla każdego pokolenia chrześcijan. Stanowi motyw poszukiwania przez Kościoły nowych sposobów ewangelizowania w zmieniających się kontekstach ludzkiego życia³⁹ oraz właściwe sposoby prowadzenia do celu, którym jest „Jeruzalem Nowe, Miasto Święte (Ap 21,2-4) [...], do którego zmierza cała ludzkość”⁴⁰.

³⁷ Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*, nr 24, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 526-606 [dalej = KDK].

³⁸ Zob. Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis*, nr 16; https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/encykliki/r_hominis.html (dostęp: 17.05.2018) [dalej = RH]; Jan Paweł II, Encyklika *„Evangelium vitae”*, nr 98; https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/encykliki/evangelium_4.html#m30 (dostęp: 20.05.2018) [dalej = EV].

³⁹ Zob. M. Składanowski, *Życiodajna misja*, dz. cyt., s. 18.

⁴⁰ EG, nr 71.

Ewangelizacyjna misja Kościoła urzeczywistnia się w szybko zmieniających się warunkach społeczno-gospodarczych, politycznych i religijnych. To wymaga od niej uwzględnienia i wypracowania odpowiedzi na różnego rodzaju przejawy zła, opartej na Ewangelii. Chodzi tu przede wszystkim o niszczenie przyrody, zmiany klimatyczne oraz wykorzystywanie ludzi, których wartość mierzy się jedynie ich zdolnością do przynoszenia zysku⁴¹. Papież Franciszek wyraża swoje stanowcze „nie!” wobec wszelkich form wyzysku, przymusu, pozbawiania człowieka jego godności oraz niszczenia dzieła stworzenia w imię osiągnięcia coraz większych zysków materialnych. W *Evangelii gaudium* pisze: „Ludzkość przeżywa w tym momencie historyczne zmiany, które możemy dostrzec w postępie dokonującym się na różnych polach. Trzeba pochwalić sukcesy przyczyniające się do dobrobytu osób, na przykład w zakresie zdrowia, edukacji i komunikacji. Nie możemy jednak zapominać, że większość mężczyzn i kobiet w naszych czasach żyje z dnia na dzień w niedostatku rodzącym przykre konsekwencje. Powiększają się niektóre patologie. Lęk i rozpacz opanowują serce wielu osób, nawet w tak zwanych bogatych krajach. Często gaśnie radość życia, wzrasta brak szacunku i przemoc, nierówność społeczna staje się coraz bardziej oczywista. Trzeba walczyć, aby żyć i często żyć bez poszanowania swej godności. Ta epokowa zmiana została spowodowana olbrzymimi skokami, które co do jakości, ilości, szybkości i nagromadzenia dokonują się w postępie nauki, w innowacjach technologicznych oraz w ich szybkim zastosowaniu w przyrodzie i w życiu. Żyjemy w epoce wiedzy i informacji, będącymi źródłem nowych form władzy bardzo często anonimowej”⁴². Swój praktyczno-społeczny program dla nowej ewangelizacji papież formułuje w kilku istotnych punktach: „Nie” dla ekonomii wykluczenia⁴³, „nie” dla nowego bałwochwalstwa pieniądza i dla

⁴¹ Tamże, s. 20.

⁴² EG, nr 52.

⁴³ Zob. tamże, nr 53-54.

podporządkowania się jego „władzy”⁴⁴, „nie” dla nierówności społecznej rodzącej przemoc⁴⁵.

Franciszek wzywa wszystkich, zarówno duchownych, jak i świeckich, do podejmowania dzieła nowej ewangelizacji, „która rzuciłaby światło na nowe sposoby kontaktu z Bogiem, z innymi ludźmi i ze środowiskiem i która odbudowałaby fundamentalne wartości”⁴⁶. Jest on głęboko przekonany o tym, że „trzeba dojść tam, gdzie kształtują się nowe przesłania i wzorce, dotrzeć ze Słowem Bożym do najgłębszych zakamarków miasta”⁴⁷. Zwraca też uwagę na fakt, że „miasto jest środowiskiem wielokulturowym. W wielkich miastach można zauważyć przestrzenie, w których ludzie dzielają to samo marzenie o życiu i tworzą grupy na terytoriach kulturowych, w niewidzialnych miastach. Przeróżne formy kulturowe współistnieją obok siebie, ale wielokrotnie uciekają się do praktyk segregacji i przemocy”⁴⁸. Równocześnie papież przypomina, że „Kościół powołany jest do podjęcia posługi trudnego dialogu”⁴⁹ z każdym człowiekiem i ze wszystkimi społecznościami, które z natury są bardzo zróżnicowane. Chodzi tu przede wszystkim o dialog ewangelizacyjny, którego celem jest przybliżanie ludzi do Chrystusa i wprowadzanie ich na drogę zbawienia.

Wobec powyższego papież Franciszek dochodzi do przekonania, że „istnieje nagląca potrzeba ewangelizowania kultur, by inkulturować Ewangelię. W krajach o tradycji chrześcijańskiej będzie chodziło o towarzyszenie, troszczenie się i umacnianie istniejącego już bogactwa wiary, natomiast w krajach o innych tradycjach religijnych lub głęboko zsekularyzowanych będzie chodziło o sprzyjanie nowym procesom ewangelizacji kultury”⁵⁰.

⁴⁴ Zob. tamże, nr 56-58.

⁴⁵ Zob. tamże, nr 59-63.

⁴⁶ Tamże, nr 74.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Tamże.

⁴⁹ Tamże.

⁵⁰ Tamże, nr 69.

ze świadomością, że jest to projekt, który musi być realizowany w dłuższej perspektywie. Nie można jednak zapomnieć o tym, że zawsze chodzi tu o wzrastanie w chrześcijańskiej wierze i w przyjaźni z Jezusem Chrystusem.

Ekumeniczne paradygmaty dla realizacji misyjnego posłannictwa Kościoła

Misja głoszenia Ewangelii powierzona przez Chrystusa Kościołowi stanowi jeden z podstawowych elementów określających kształt eklezjalnej tożsamości w ogóle. Kościoły, mając świadomość tego, że misyjność jest wpisana w ich naturę, są również konfrontowane z konkretnymi i dynamicznie zmieniającymi się wyzwaniami czasu i miejsc, w jakich działają. Te wyzwania wymagają od nich nieustannego pogłębiania istniejącej między nimi jedności i urzeczywistniania jej w sposób widzialny. Jest to niezbędne do tego, by wiarygodnie głosić Jezusa Chrystusa i wprowadzać ludzi z różnych miejsc i kultur na drogę zbawienia. Wskazane wyżej, aktualne, a zarazem trudne, obszary realizacji ewangelizacyjnej misji Kościoła ściśle wiążą się więc z zasadniczym celem ruchu ekumenicznego, jakim jest przywrócenie pełnej widzialnej jedności chrześcijan w jednym Kościele Jezusa Chrystusa. Benedykt XVI w przemówieniu wygłoszonym do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan (15.11.2012) zwrócił uwagę na integralność celów ekumenii i ewangelizacji. Przypomniał teologiczną prawdę o tym, że jedność Kościoła „nie jest dziełem, które możemy zrealizować li tylko po ludzku rzecz ujmując. Powinniśmy angażować się ze wszystkich sił, ale musimy także uznać, że ostatecznie ta jedność jest darem Boga. Może pochodzić jedynie od Ojca poprzez Syna, ponieważ Kościół jest Jego Kościołem. W tej perspektywie staje się oczywiste znaczenie wypraszania u Pana widzialnej jedności, a okazuje się także, że dążenie do

tego celu jest istotne dla nowej ewangelizacji. Podążanie razem ku tej mecie jest faktem pozytywnym, pod warunkiem jednak, że Kościoły i Wspólnoty kościelne nie zatrzymają się w drodze, przyjmując za rzecz normalną sprzeczne różnice lub uznając za to, co można było najlepszego osiągnąć. Natomiast właśnie w pełnej jedności w wierze, w sakramentach i w posłudze stanie się widoczna w konkretny sposób moc Boga, obecna i działająca w świecie. Poprzez widzialną jedność uczniów Jezusa, jedność po ludzku niewytłumaczalną, można będzie rozpoznać działanie Boga, przewyciężające tendencję świata do podziału⁵¹.

Sobór Watykański II w Dekrecie o ekumenizmie *Unitatis redintegratio* mówi o „świętej tajemnicy jedności”⁵², której „największym wzorem i zasadą jest jedność jednego Boga Ojca i Syna w Duchu Świętym w Troistości Osób”⁵³. Tak też każdy, kto pyta o tajemnicę jedności Kościoła, musi mieć stale na uwadze fakt, że prądródeł ostatecznej jedności, do której zmierzają wszystkie stworzenia, jest sam Trójjedyny Bóg. Tajemnica jedności Kościoła jest więc i pozostanie w jego ziemskiej egzystencji niedoskonałym odzwierciedleniem misterium jedności Osób Boskich (zob. J 17,21n.). Nadaje to samemu pojęciu jedności dynamicznego charakteru. Jedność ta jest nieodłączna od działania Bożego Ducha. Różnorodność Jego darów sprawia, że samo pojęcie jedności nacechowane jest wielością i zróżnicowaniem. Realizuje się w różnorodności na wzór jednego, a równocześnie osobowo zróżnicowanego życia Osób Trójcy Świętej, które urzeczywistnia się w nieustannym dialogu między Nimi. Toteż jako dogłębnie ujmujące istotę eklezjalnego posłannictwa można

⁵¹ Benedykt XVI, *Przemówienie wygłoszone do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan* (15.11.2012); https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/ekumenizm_15112012.html (dostęp: 17.07.2018).

⁵² DE, nr 2.

⁵³ Tamże.

przyjąć stwierdzenie Jana Pawła II, iż „drogą Kościoła jest droga ekumenizmu”⁵⁴, a ekumenizm jest „imperatywem chrześcijańskiego sumienia oświeconego wiarą i kierowanego miłością”⁵⁵, gdyż każdy podział w Kościele przeciwny jest woli Chrystusa⁵⁶, a w konsekwencji skierowany jest przeciwko Kościołowi, gdyż uniemożliwia mu w sposób wiarygodny i w pełni skuteczny głoszenie Ewangelii całemu światu. Chrystus wzywa wszystkich swoich uczniów, a więc wszystkich chrześcijan i wszystkie Kościoły i chrześcijańskie Wspólnoty do jedności. Dlatego wierzący w Niego, „zjednoczeni w naśladowaniu męczenników, nie mogą pozostać podzieleni”⁵⁷, gdyż „grzech naszego podziału jest bardzo ciężki”⁵⁸. Każdy podział poważnie nadweręża zgodną koegzystencję członków Kościoła, osłabia siostrzano-braterskie relacje eklezjalne i stanowi istotną przeszkodę w realizacji ewangelizacyjnej misji Kościoła.

Nadzieja na „bycie jednym” w Chrystusie (zob. J 17,21) przynagla chrześcijan do refleksji nad własną eklezjalną tożsamością, nad wspólnym dla nich darem wiary i nad skutkami podziałów. Świadomi niezniszczalności ontologicznej jedności Kościoła coraz śmielej odkrywają wolę Pana dziejów, aby szanując różnorodność form wyrażania wiary, podejmować trud poszukiwania skutecznych dróg uzasadniających i pogłębiających również widzialną jedność w Kościele, a tym samym uwiarygodniających misję Kościoła, by głosić Ewangelię wszelkiemu stworzeniu.

⁵⁴ Jan Paweł II, *Encyklika „Ut unum sint”*, nr 7; https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/encykliki/ut_unum_1.html (dostęp: 17.07.2018) [dalej = US].

⁵⁵ Tamże, nr 8.

⁵⁶ Zob. DE, nr 1.

⁵⁷ Jan Paweł II, *List apostolski „Tertio millennio adveniente”*, nr 1; https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/listy/tertio.html (dostęp: 17.07.2018) [dalej = TMA].

⁵⁸ Jan Paweł II, *List apostolski „Orientale lumen”*, nr 17; https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/listy/orientale_lumen_02051995.html (dostęp: 17.07.2018) [dalej = OL].

Wobec powyższego warto podjąć próbę sformułowania kilku ważnych paradygmatów dla realizacji ewangelizacyjnej misji Kościoła. Istotnych wskazówek w tej materii dostarcza dokument: *Together Towards Life: Mission and Evangelism in Changing Landscapes. A New WCC Affirmation on Mission and Evangelism* (Wspólnie w stronę życia: misja i ewangelizacja w zmieniającym się świecie. Nowa afirmacja misji i ewangelizacji w ramach Światowej Rady Kościołów) wypracowany przez Komisję ds. Światowej Misji i Ewangelizacji Światowej Rady Kościoła⁵⁹ oraz wielokrotnie przywoływana w niniejszym opracowaniu adhortacja apostolska papieża Franciszka *Evangelii gaudium*, która jest owocem XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów poświęconego tematu: *Nowa ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej* (2012)⁶⁰.

„Nie” dla prozelityzmu

Potrzeba jedności w podejmowaniu przez chrześcijan ewangelizacyjnej misji wobec świata wynika przede wszystkim z faktu, że źródłem chrześcijańskiej misji jest Trójjedyny Bóg. Misja ta nie jest głoszeniem zróżnicowanych konfesyjnie poglądów, lecz wyraża się przede wszystkim w proklamowaniu świata Bożego zbawienia. Ponadto ewangelizacyjna misja Kościoła ma charakter oddolny: prowadzi ku Trójjednemu Bogu. Nie chodzi w niej

⁵⁹ Commission on World Mission and Evangelism of the World Council of Churches, *Together Towards Life: Mission and Evangelism in Changing Landscapes. A New WCC Affirmation on Mission and Evangelism*, „International Review of Mission” 101(2012) nr 2, s. 250-280; <https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/commissions/mission-and-evangelism/together-towards-life-mission-and-evangelism-in-changing-landscapes> (dostęp: 21.07.2018) [dalej = TTL].

⁶⁰ Zob. *Orędzie XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów do ludu Bożego* (2012); http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20121026_message-synod_pl.html (dostęp: 14.07.2018).

zatem przede wszystkim o rozszerzanie zasięgu oddziaływania Kościołów ani o zwiększanie ich liczebności lub wpływów, lecz o przybliżanie ludzi do jednego Boga przez ratowanie ich z wszelkich okoliczności i struktur, które sprzeciwiają się Stwórcy⁶¹. Takie rozumienie ewangelizacyjnej misji chrześcijańskiej oznacza, że w działalności kościelnej należy odrzucić wszelkie formy rywalizacji czy wzajemnego zwalczania się, uznając je za niegodne dzieła powierzonego Kościołowi przez Chrystusa. W misji chrześcijańskiej nie może chodzić o to, aby dany Kościół, wspólnota czy konkretna denominacja okazała się zwycięska w zdobywaniu kolejnych członków. Stosowanie agresywnej taktyki zmierzającej do przekonania jak największej liczby ludzi, w tym także chrześcijan należących do innych Kościołów, do zmiany przynależności wyznaniowej, a więc uprawianie prozelityzmu, jest sprzeniewierzeniem się powierzonej Kościołowi misji głoszenia światu Ewangelii Jezusa Chrystusa. Kompromituje chrześcijańską misję, upodabniając ją do rynkowo-korporacyjnej rywalizacji przedsiębiorstw lub do politycznej rywalizacji ugrupowań politycznych⁶².

Papież Franciszek w homilii wygłoszonej podczas Eucharystii w Domu św. Marty (9.09.2016) stwierdził, że należy pamiętać o tym, że „ewangelizacja nie jest powodem do chluby, aktywizmem ani też prozelityzmem”⁶³. Podkreślił, że „ewangelizuje się w postawie miłosierdzia: stać się wszystkim dla wszystkich. To przecież świadectwo jest najbardziej czytelnym nośnikiem Słowa”⁶⁴ – stwierdził – a „Kościół rozszerza się nie przez prozelityzm, ale «przez przyciąganie»”⁶⁵.

⁶¹ Zob. TTL, nr 55-56; 58. Zob. także M. Składanowski, *Życiodajna misja*, dz. cyt., s. 27.

⁶² Zob. M. Składanowski, *Życiodajna misja*, dz. cyt., s. 27-28.

⁶³ Franciszek, *Ewangelizacja to nie prozelityzm*; <https://www.deon.pl/religia/serwis-papieski/aktualnosci-papieskie/art,4778,ewangelizacja-to-nie-prozelityzm.html> (dostęp: 22.08.2018).

⁶⁴ Zob. tamże.

⁶⁵ EG, nr 14.

Chrzest fundamentem wzajemnego szacunku w głoszeniu Ewangelii

Ewangelizacja nie ma nic wspólnego z rywalizacją ani z wypracowywaniem nowych sposobów szybszego i skuteczniejszego pozyskiwania wiernych. Przeciwnie – autentyczna misja głoszenia świata Ewangelii wymaga pogłębiania i zacieśniania wspólnoty pomiędzy wszystkimi chrześcijanami oraz Kościołami. Wyraża się w tym przekonanie, że podstawą chrześcijańskiej jedności jest więź chrztu, przez którą wszyscy chrześcijanie są braćmi i siostrami w Chrystusie (Ef 4,4-5). Jest ona o wiele ważniejsza od wszelkich powiązań wynikających z przynależności wyznaniowej. Przekracza również siłę podziałów w chrześcijaństwie. Stąd Kościół, autentycznie głoszący Ewangelię, na podstawie więzi chrztu winien być wspólnotą inkluzywną – otwartą i zapraszającą wszystkich – jako znak bezwarunkowości Bożego daru życia dla każdego człowieka⁶⁶.

Współzależność ewangelizacyjnej misji Kościoła z dążeniem do urzeczywistnienia jego pełnej widzialnej jedności

Ewangelizacyjna misja Kościoła oraz dążenie do urzeczywistnienia pełnej widzialnej jedności w Chrystusowym Kościele są rzeczywistościami współzależnymi⁶⁷. W Adhortacji apostolskiej *Ewangelii gaudium* papież Franciszek z całym przekonaniem podkreśla, że „wiarygodność orędzia chrześcijańskiego byłaby o wiele większa, gdyby chrześcijanie przewyciężyli swoje podziały i Kościół urzeczywistnił «właściwą sobie pełną powszechność w tych dzieciach, które przez chrzest należą wprawdzie do niego, ale

⁶⁶ Zob. TTL, nr 81-82; M. Składanowski, *Życiodajna misja*, dz. cyt., s. 28.

⁶⁷ Zob. TTL, nr 60-61.

odłączyły się od pełnej z nim wspólnoty (*communio*)» (DE, nr 4)⁶⁸. Papież przywołuje fakt obecności na synodzie poświęconym nowej ewangelizacji patriarchy Konstantynopola Bartłomieja I oraz arcybiskupa Canterbury Rowana Douglasa Williamsa, określając to wydarzenie mianem prawdziwego daru Bożego i cennego świadectwa chrześcijańskiego⁶⁹. Jest głęboko przekonany o tym, że jedność nie wyklucza różnorodności. Wręcz przeciwnie, istniejąca różnorodność chrześcijańskich tradycji może przyczynić się do ukazania piękną i duchowego bogactwa Kościoła w dawaniu świadectwa Ewangelii i w szeroko pojętym dziele ewangelizacji.

Potrzeba odnowy życia kościelnego

Sobór Watykański II, mówiąc o skutecznym wypełnianiu przez chrześcijan ewangelizacyjnego posłannictwa, wskazuje na potrzebę permanentnej odnowy życia kościelnego. Nieodzownie łączy ją z nawróceniem i reformą. Logika ta została przejęta przez Jana Pawła II w encyklice *Ut unum sint*. Papież cytuje stwierdzenie zamieszczone w soborowym dekreście *Unitatis redintegratio*, że „do pielgrzymującego Kościoła kieruje Chrystus wołanie o nieustanną reformę, której Kościół rozpatrywany jako ziemską instytucją wciąż potrzebuje. Czyli, że trzeba w porę odnowić w rzetelny i właściwy sposób to, co nie dość pilnie w danych okolicznościach i czasie było przestrzegane”⁷⁰. Wezwanie to nie może być zignorowane przez żadną chrześcijańską wspólnotę⁷¹. Jego przyjęcie i realizacja warunkują owocność ewangelizacyjnej misji Kościoła⁷².

⁶⁸ EG, nr 244.

⁶⁹ Zob. tamże.

⁷⁰ DE, nr 6.

⁷¹ Zob. US, nr 16.

⁷² Zob. A. Nossol, *Znaczenie Encykliki „Ut unum sint” dla dialogu ekumenicznego w świecie*, w: *Perspektywy ekumenii*, red. P. Jaskóła, Opole 1996, s. 120-121.

W podobnym duchu wypowiada się papież Franciszek w adhortacji *Evangelii gaudium*. Przywołuje słowa Pawła VI na temat wezwania Kościoła do nieustannej odnowy: „Kościół powinien pogłębić świadomość samego siebie, zastanawiać się nad swoją tajemnicą [...]. Z tej jasnej i skutecznej świadomości rodzi się spontaniczne pragnienie porównania idealnego obrazu Kościoła, jakim Chrystus go widział, pragnął i umiłował jako swoją świętą i nieskalaną Oblubienicę (Ef 5,27), z rzeczywistym obliczem, jaki Kościół dzisiaj przedstawia. [...] Wynika stąd ofiarne i niemal niecierpliwe pragnienie odnowy, to znaczy poprawy błędów, jakie ta świadomość piętnuje i odrzuca, stanowi niemal wewnętrzny egzamin w świetle wzoru, jaki Chrystus nam zostawił przez siebie”⁷³.

Ekumeniczny wymiar wypełniania misji ewangelizacji uwiadacza się najbardziej na poziomie lokalnym, gdy współistniejące na jednym obszarze Kościoły podejmują wspólne działania na rzecz proklamacji Ewangelii⁷⁴ oraz dają wspólne świadectwo chrześcijańskiego życia w środowiskach wieloreligijnych i wielokulturowych, zwłaszcza tych zsekularyzowanych. Kiedy chrześcijanie z szacunkiem odnoszą się do siebie nawzajem oraz do innych tradycji religijnych, jak i do wszystkich ludzi dobrej woli, ich ewangelizacyjna misja staje się wiarygodna i przekonująca⁷⁵.

Wspólna ewangelizacyjno-ekumeniczna epikleza

Skuteczność ewangelizacyjnej misji Kościoła ostatecznie nie jest zależna od ludzkich wysiłków, jakkolwiek są one ważne, lecz od zawierzenia Bożemu Duchowi. Podobnie rzecz ma się z działaniami-

⁷³ EG, nr 26; Paweł VI, *Encyklika „Ecclesiam suam”*; https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/encykliki/ecclesiam_suam_06081964.html (dostęp: 12.08.2018).

⁷⁴ Zob. TTL, nr 72; M. Składanowski, *Życiodajna misja*, dz. cyt., s. 29.

⁷⁵ Zob. TTL, nr 90-96.

mi na rzecz pojednania chrześcijan i Kościołów, których inspiracją nie są doraźne cele polityczne czy społeczne, lecz wola Chrystusa: „aby byli jedno” (J 17,21). W ruchu ekumenicznym i w realizacji misyjnego posłannictwa Kościoła, wielorako wzajemnie powiązanych, uwidacznia się chrześcijańska postawa dostrzegająca prymat Boga we wszelkich działaniach, które z ludzkiej perspektywy są trudne do urzeczywistnienia lub w pewnych kontekstach wydają się wręcz niemożliwe. Chrześcijanie, głosząc wspólnie orędzie o Bożej miłości do człowieka i do całego stworzenia, są przede wszystkim świadkami nadziei, jaką daje Trójjedyny Bóg, od którego ostatecznie pochodzi i wiarygodność, i skuteczność tego orędzia⁷⁶. Toteż pośród wszystkich dążeń ewangelizacyjno-ekumenicznych priorytetową rolę pełni wspólne przyzywanie mocy Bożego Ducha, który wszystko przemienia, uskutecznia i uwiarygodnia. Jan Paweł II podkreśla, że „jeśli chrześcijanie, pomimo podziałów, będą umieli jednoczyć się coraz bardziej we wspólnej modlitwie wokół Chrystusa, głębiej sobie uświadomią, o ile mniejsze jest to wszystko, co ich dzieli, w porównaniu z tym, co ich łączy. Jeśli będą się spotykali coraz częściej i coraz wytrwalej modlili do Chrystusa, będą mieli odwagę podjąć całą bolesną i ludzką rzeczywistość podziałów, odnajdując się w tej wspólnocie Kościoła, którą Chrystus stale tworzy w Duchu Świętym ponad wszystkimi słabościami i ograniczeniami ludzkimi”⁷⁷. W ekumenicznej modlitwie chrześcijanie odkrywają na nowo źródło swej jedności, którym jest Jezus Chrystus. On jest «wczoraj i dziś, ten sam także na wieki!» (Hbr 13,8)⁷⁸. On jest prawdziwie obecny w modlącej się wspólnocie. „Modli się «w nas», «z nami» i «za nas»”⁷⁹. Co więcej, „przewodzi sam naszej modlitwie w tym Duchu Pocieszycielu, którego przyobiegał i dał Kościołowi, kiedy go

⁷⁶ Zob. TTL, nr 67-68; 102; M. Składanowski, *Życiodajna misja*, dz. cyt., s. 30.

⁷⁷ US, nr 22.

⁷⁸ Tamże.

⁷⁹ Tamże.

ustanowił w jego pierwotnej jedności, jeszcze w jerozolimskim wieczerniku”⁸⁰.

Modlitwa jest wyrazem ludzkiej wiary i osobową odpowiedzią na wezwanie Boga działającego w historii. Jest też znakiem wspólnoty, jaka nawiązana zostaje między Bogiem a człowiekiem oraz pomiędzy ludźmi. Nie jest więc tylko czysto indywidualną sprawą chrześcijanina ani życzeniem lub tylko prośbą kierowaną do Boga, ale wyraża wewnętrzne przeżycia człowieka. Jest znakiem bezpośredniej obecności Boga w ludzkich dziejach i osobistą odpowiedzią człowieka na Boże działanie. Dzięki modlitwie odbudowywana jest ciągle wspólnota człowieka z Bogiem. Modlitwa jest także czynnikiem łączącym ludzi w jednej wierze, dzięki której wielość głosów przeobrażona zostaje w jeden głos i włączona w wieczną hymnologię i doksologię.

Chrześcijanie, modląc się wspólnie, nie tylko dają świadectwo pragnienia pełnej widzialnej jedności eklezjalnej, ale w jakiejś mierze już ją antycypują. W ten sposób stają się bardziej skutecznymi narzędziami i sługami Ewangelii w świecie.

Podsumowanie

Ewangelizacyjna misja Kościoła stanowi jeden z istotnych elementów definiujących jego tożsamość jako ludu Bożego zmierzającego do Boga. Bycie ludem Bożym pociąga za sobą zobowiązanie do tego, by głosić Ewangelię całemu stworzeniu, a tym samym świadczyć o Bożym zbawieniu ofiarowanym i objawionym człowiekowi przez Chrystusa w Duchu Świętym. Dar ten objawia i jednocześnie potwierdza nieskończoną miłość Boga do człowieka. To On „nawet własnego Syna nie oszczędził, ale Go za nas wszystkich wydał” (Rz 8,32). Odkupieńczo-zbawcze dzieło Jezusa Chrystusa przynosi z jednej strony wyzwolenie człowie-

⁸⁰ Tamże.

ka od śmierci, grzechu, smutku, wewnętrznej pustki i izolacji, z drugiej zaś daje uczestnictwo w życiu wiecznym, a więc w trynitarnym życiu Boga. Wprowadza nas do wspólnoty dzieci Bożych. Czyni uczestnikami owoców paschalnego misterium Chrystusa i Pięćdziesiątnicy Ducha, który jest „duszą ewangelizującego Kościoła”⁸¹ i Tym, który uobecnia i przedłuża zbawcze owoce dzieła Chrystusa w każdym miejscu i w każdym czasie dziejów świata oraz przemienia i uzdalnia ludzi do udzielenia swoim życiem odpowiedzi na miłość Boga, jaka została objawiona w Jezusie⁸². Dlatego „właściwa i specyficzna misja Kościoła polega na proklamowaniu ludziom Jezusa Chrystusa poprzez głoszenie Słowa, udzielanie sakramentów i praktykowanie *caritas*”⁸³. Oznacza to, że prymacjalna rola w realizacji ewangelizacyjnej misji Kościoła należy do Chrystusa, a nie do człowieka⁸⁴. U podstaw ewangelizacyjnej misji Kościoła znajduje się zatem prawda o zbawczej miłości Boga ofiarowanej człowiekowi i całemu stworzeniu w Jezusie Chrystusie i urzeczywistnianej w każdym miejscu i w każdym czasie przez Ducha Świętego. Jej celem jest prowadzenie człowieka do osobistego spotkania z Jezusem, „z Osobą, która nadaje życiu nową perspektywę, a tym samym decydujące ukierunkowanie”⁸⁵. Spotkanie to sprawia, że człowiek zostaje pociągnięty i zaproszony do bycia uczniem Jezusa, który objawił Boga jako Ojca wszystkich ludzi i głosił królestwo Boże oraz zlecił swoim uczniom, by byli kontynuatorami Jego zbawczej misji w świecie. Ewangelizacja jest więc realizacją nakazu misyjnego

⁸¹ EG, nr 261.

⁸² Zob. tamże, nr 112.

⁸³ V Ogólna Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej i Karaibów, *Dokument końcowy* (Aparecida, 29.05.2007) nr 386; <http://www.ptm.rel.pl/files/pdf-rozne/dokument-z-aparecidy.pdf> (dostęp: 16.07.2018) [dalej = DAp].

⁸⁴ Zob. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Ecclesia in Asia*, nr 19; <http://www.misje.pl/dokumenty-misyjne-4439/adhortacje-424/ecclesia-in-asia-425/ecclesia-in-asia-426> (dostęp: 19.07.2018); EG, nr 110.

⁸⁵ EG, nr 12.

przekazanego przez Chrystusa Jego uczniom: „Idźcie i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu [...]. Uczcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem” (Mt 28,19-20). Nakaz ten wskazuje na prawdę o tym, że inicjatywa ewangelizacyjna należy do Chrystusa. On też jest „pierwszym i największym głosicielem Ewangelii”⁸⁶. Jest także Tym, który wzywa, a zarazem uczy Kościoł, „jak kroczyć naprzód i dotrzeć na rozstaje dróg, by zaprosić wykluczonych”⁸⁷ do pójścia za Nim i do odkrywania zbawczego daru we wspólnocie Kościoła.

Ewangelizacyjna misja Kościoła staje się mało skuteczna, a często także mało wiarygodna, gdy chrześcijanie są podzieleni. Jan Paweł II w encyklice *Ut unum sint* przypomina wszystkim wierzącym w Chrystusa, że „dzięki łasce Ducha Świętego [...], ożywieni miłością, odwagą płynącą z prawdy i szczerą wolą wzajemnego przebaczenia i pojednania, są powołani, aby ponownie zastanowić się nad swoją bolesną przeszłością i nad ranami, jakie niestety zadaje ona do dzisiaj. Wiecznie młoda moc Ewangelii wzywa ich, aby ze szczerym i całkowitym obiektywizmem wspólnie uznali popełnione błędy oraz wskazali zewnętrzne czynniki, które stały się przyczyną godnych ubolewania podziałów między nimi. Potrzebne jest spokojne i czyste spojrzenie prawdy, ożywione Bożym miłosierdziem, które potrafi wyzwolić umysły i ponownie wzbudzić w każdym dobrą wolę, właśnie w perspektywie głoszenia Ewangelii ludziom wszystkich narodów i krajów”⁸⁸. Ekumenizm traktuje więc jako imperatyw chrześcijańskiego sumienia oświeconego wiarą i kierowanego miłością⁸⁹ oraz jako jeden z istotnych fundamentów realizacji ewangelizacyjnej misji Kościoła. Zadaje przez to retoryczne pytanie: Czy chrześcijanie „mogliby [...] uchylić się od czynienia z Bożą pomocą wszystkiego, co możliwe, aby obalić mury podziałów i nieufności, aby przewyciężyć przeszkody i uprzede-

⁸⁶ EN, nr 7; EG, nr 12; DAp, nr 103.

⁸⁷ EG, nr 24.

⁸⁸ US, nr 3.

⁸⁹ Tamże, nr 8.

nia, które utrudniają głoszenie Ewangelii Zbawienia przez Krzyż Jezusa, jedynego Odkupiciela człowieka, każdego człowieka?”⁹⁰. Wzywa tym samym wszystkich chrześcijan do nawrócenia, które „stanowi podstawowy wymóg ewangelizacji na każdym etapie zbawczej drogi Kościoła”⁹¹. Przypomina o tym, że celem kontaktów między chrześcijanami nie jest tylko wzajemne poznanie się, wspólna modlitwa i dialog. Przewidują one i domagają się podjęcia, już od tej chwili, wszelkiej możliwej praktycznej współpracy na różnych płaszczyznach: duszpasterskiej, kulturowej, społecznej, a także w dawaniu świadectwa orędziu ewangelicznemu.

Papież Franciszek wzywa więc chrześcijan do wspólnego „wyjścia z własnej wygody i zdobycia się na odwagę, by dotrzeć na wszystkie peryferie potrzebujące światła Ewangelii”⁹² i do pójścia „na drugi brzeg», czyli tam, gdzie Chrystus wciąż nie jest uznawany jako Bóg i Pan, gdzie Kościół nie jest obecny”⁹³. Nakaz ten czyni z Kościoła wspólnotę „wyruszającą w drogę”⁹⁴, będącą „w drodze”⁹⁵, a zarazem wspólnotę, której drzwi mają być zawsze szeroko otwarte dla wszystkich, która jest „otwartym domem Ojca”⁹⁶.

Ewangelizacyjna misja Kościoła nabiera „nowego oblicza”, jeśli jest urzeczywistniana wspólnie przez chrześcijan reprezentujących różne Kościoły. W dynamicznie zmieniającym się świecie, z coraz to nowymi zagrożeniami dla ludzkiego życia oraz dla całego stworzenia, chrześcijańskie orędzie ukazuje swoją aktualność właśnie w proponowaniu każdemu człowiekowi Bożego daru życia. Nie podlega on konfesyjnym podziałom ani rozbieżnościom, stąd winien być głoszony i poświadczany życiem wspólnie przez wszystkich wierzących w Chrystusa.

⁹⁰ Tamże, nr 2.

⁹¹ Tamże, nr 15.

⁹² EG, nr 20.

⁹³ DAp, nr 376.

⁹⁴ EG, nr 23.

⁹⁵ Tamże, nr 46.

⁹⁶ Tamże, nr 47.

La missione evangelizzatrice della Chiesa nel contesto di paradigmi ecumenici

Il ruolo principale della Chiesa è la preoccupazione per la predicazione efficace ed affidabile del Vangelo di Gesù Cristo nel mondo. Lo stesso obiettivo persegue il movimento ecumenico, sottolineando che la missione evangelizzatrice della Chiesa debba basare sulla testimonianza comune dei cristiani, puntando sulla loro unità nella fede e sulla comunicazione al mondo del messaggio salvifico. Si tratta, inoltre, di realizzare da parte della Chiesa la missione messianica di Cristo. Il Concilio Vaticano II nel Decreto *Ad gentes* comprende l'evangelizzazione in senso più ampio, come "l'attività mediante quale la Chiesa che obbedisce agli ordini di Gesù Cristo, sottoposta alla grazia ed amore di Spirito Santo, diventa disponibile a tutti i popoli o nazioni" (DM, n. 3). L'evangelizzazione è una realtà ricca, multidimensionale e dinamica, allo stesso tempo, è difficile da definire in modo chiaro e inequivocabile. Il concetto è composto dagli elementi essenziali come: testimonianza, predicazione, conversione, entrata nella comunità, opere apostoliche, unicità e salvezza. Questi elementi non possono essere in contrapposizione ma ognuno di essi deve essere considerato integralmente con gli altri. Siccome l'evangelizzazione sia un "processo", questi elementi - tranne il fatto che creano il concetto di evangelizzazione - possono essere considerati contemporaneamente come le fasi o i livelli della sua realizzazione. Dipendentemente dalla situazione uno può essere più accennato dell'altro. Nel processo di realizzazione della missione evangelizzatrice della Chiesa, nel senso ampio del termine, entra anche la categoria di rievangelizzazione o, in altre parole, la nuova evangelizzazione con cui si intende far raggiungere con il Vangelo gli ambienti una volta cristiani, dove si è notato un deficit significativo della fede cristiana o l'allontanamento dal Vangelo. Nell'enciclica *Redemptoris missio* Giovanni Paolo II constata che la missione di Cristo Redentore non sia stata ancora compiuta, anche in riferimento ai territori cristia-

nizzati secoli fa. Per questo la Chiesa chiede di riprendere l'attività di evangelizzazione (vedi RMis, n.1). La nuova evangelizzazione/rievangelizzazione non è solo un rinnovo dell'opera di evangelizzazione del passato ma una nuova qualità di essa. Quello che conta nella nuova evangelizzazione è un'adeguata e profonda scoperta delle sfide di civiltà moderna che la Chiesa insieme ad ogni uomo devono affrontare. Tuttavia la nuova evangelizzazione è un nuovo modo di predicare la Buona Notizia. E' un certo tipo ovvero un aspetto di evangelizzazione. E' rivolta soprattutto ai cristiani per i quali il Vangelo non è più la Buona Notizia sulla salvezza. Si tratta soprattutto dei paesi di cosiddetto Primo Mondo contagiate dal consumismo e relativismo, insensibili alla povertà umana, che basano sul principio: vivere come se Dio non esistesse.

La missione affidata dal Cristo alla Chiesa di predicare il Vangelo costituisce uno degli elementi principali che definiscono la forma di identità ecclesiale in generale. Le Chiese aventi consapevolezza del fatto che la missionarietà è iscritta nella loro natura sono anche confrontate con le determinate sfide dinamiche legate ai tempi e luoghi un cui agiscono. Tali sfide richiedono un costante approfondimento dell'unità tra loro e la sua realizzazione in modo visibile. E' indispensabile perché si possa predicare Gesù Christo in modo affidabile e per far entrare sul percorso verso la salvezza la gente proveniente dai diversi luoghi e culture. Pertanto, le aree di realizzazione della missione evangelizzatrice della Chiesa sono legate strettamente all'obiettivo principale del movimento ecumenico quale il ripristino di una piena e visibile unità dei cristiani nell'unica Chiesa di Gesù Cristo.

Il Concilio Vaticano II nel Decreto sull'ecumenismo *Unitatis redintegratio* parla sulla "santo segreto di unità" (DE, n. 1) di cui "paradigma e principio più importante sono l'unità dell'unico Padre Dio con il Figlio nello Spirito Santo in Trinità" (DE, n. 1). Quindi ognuno che chiede del segreto di unità della Chiesa deve sempre tenere in mente che la vera fonte di unità definitiva che cercano tutti gli esseri è il Dio Trinità. Il segreto di unità della Chiesa è e ri-

marrà, nella sua esistenza terrena, una riflessione imperfetta del misterio di unità delle Persone Divine (vedi J 17, 21n).

Questo dà un carattere dinamico sia all'unità che alla missione della Chiesa. Sia l'unità che la missione evangelizzatrice della Chiesa sono inseparabili dall'azione dello Spirito Santo. La diversità dei Suoi doni fa sì che la missione evangelizzatrice in unità è caratterizzata dalla molteplicità e diversificazione. Si esprime in diversità simile ad una, ma contemporaneamente personalmente diversificata, vita delle Persone di Trinità la quale si realizza mediante un dialogo costante tra Loro. Per quello la constatazione di Giovanni Paolo II può essere considerata come profondamente comprendente il merito della missione ecclesiale: la via della Chiesa è la via di ecumenismo" (US, n. 7) mentre l'ecumenismo è "un imperativo di coscienza morale cristiana illuminato dalla fede e motivato dall'amore" (US, n. 8) perché ogni divisione della Chiesa è contro la volontà del Cristo (vedi DE, n. 1) e in conseguenza è contro la Chiesa perché la impedisce di predicare il Vangelo a tutto il mondo in modo affidabile e pienamente efficace. Cristo esorta i suoi discepoli, quindi tutti i cristiani e tutte le Chiese e le Comunità cristiane, all'unità. Per quello coloro che credono in Lui "uniti nell'imitazione dei martiri non possono essere divisi" (TWA, n. 1) perché "il peccato della nostra divisione è molto pesante" (OL, n. 17). Ogni divisione sforza significativamente la coesistenza unanime dei membri della Chiesa, indebolisce i rapporti ecclesiali fratello-sorella e costituisce un forte ostacolo nella realizzazione della missione della Chiesa. L'evangelizzazione della missione della Chiesa assume "un nuovo aspetto", qualora sia realizzata comunemente dai cristiani che rappresentano diverse Chiese. Nel mondo che cambia dinamicamente, con i nuovi pericoli per la vita umana e per l'intero mondo, il messaggio cristiano dimostra la propria attualità mediante il dono di vita del Dio proposto ad ogni uomo. Questo dono non è soggetto né alle divisioni confessionali né alle discrepanze perciò debba essere proclamato e messo in atto in forma di vita comunemente da parte di tutti i credenti in Cristo.